

Чернявська А.Ю.

студентка;

Заря Л.О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Харківської обласної ради*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНИ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ СТОЛІТТЯ)

Значна роль у формуванні світогляду молоді, вихованні патріотизму, розвитку національної культури належить музичному вихованню. Виконання цього завдання у значній мірі залежить від підготовки музично-педагогічних кадрів, здатних здійснювати повноцінний музичний розвиток підростаючого покоління. У вирішенні цієї проблеми вагомому допомогти може надати вивчення, аналіз і творче використання цінного історичного досвіду, який склався у вітчизняній системі освіти у другій половині ХХ століття.

Слід зазначити, що питання музично-педагогічної освіти в Україні досліджували такі вчені, як О.А. Апраксина, С.Н. Масній, П.М. Ніколаєнко, Г.Н. Падалка, Т.П. Танько, М.П. Черниш, В.Л. Яконюк та інші.

Мета статті – розкрити досвід музичної підготовки вчителів у другій половині ХХ століття в Україні для використання позитивних здобутків у сучасних умовах підготовки педагогічних кадрів.

У післявоєнні роки більшість педагогічних закладів освіти не була укомплектована кваліфікованими викладачами музики, співів, не вистачало музичних інструментів, наочного приладдя, методичної та нотної літератури. Внаслідок цього музична підготовка випускників здійснювалась на неналежному рівні. Музична підготовка майбутніх учителів співів і музики, початкових класів та вихователів дошкільних закладів освіти здійснювалась у педагогічних училищах УРСР. Розгортання роботи з організації підготовки вчителів співів і музики було також покладено і на державні учительські та педагогічні інститути. Так, з 1948 року фахівців зазначеного напрямку почали готувати Київський, Харківський, Львівський, Одеський, Сталінський, Полтавський, Житомирський та Херсонський педагогічні інститути. Під час навчально-виховної роботи, з метою покращення підготовки вокальних і музичних кадрів, студентів активно і систематично залучали до участі в хорових колективах, оркестрах, ансамблях, музично-просвітницькій діяльності, гуртках індивідуального навчання гри на музичних інструментах, співів [7, с. 11].

У подальшому у 1956 році при Одеському, Харківському, Київському, Львівському та Ніжинському педагогічних інститутах було

запроваджено підготовку вчителів співів і музики для загальноосвітніх шкіл, як другу спеціальність. Відповідно до цього, педагогічні інститути УРСР, які почали готувати учителів широкого профілю, були переведені з чотирирічного строку навчання на п'ятирічний. Зазначена підготовка здійснювалась на філологічних факультетах за спеціальностями: українська мова і література, співи; російська мова і література, співи [5, с. 4].

У зв'язку із запровадженням з 1956/57 навчального року в середніх школах факультативного викладання співів у VII – X класах, при Білгород-Дністровському, Нікопольському, Коломийському, Луцькому, Чернівецькому, Чортківському, Мукачівському, Ялтинському педагогічних училищах було відкрито музично-педагогічні відділи по підготовці вчителів співів та музики для V – X класів з трирічним строком навчання [4, с. 18].

У 1965 році при обласних інститутах удосконалення кваліфікації вчителів починає запроваджуватись очно-заочна перепідготовка музичних кадрів. Підвищення фахової кваліфікації вчителів співів здійснювалось шляхом залучення їх до участі у хорових колективах, надання практичних знань, умінь і навичок диригентсько-хорової роботи [3, с. 12].

Значну роль у покращенні стану підготовки музичних кадрів для середніх шкіл та дошкільних закладів освіти відігравали і науково-практичні конференції, наради, педагогічні читання. Так, у 1962 році в м. Львів відбулися перші республіканські педагогічні читання з питань естетичного виховання. Учасниками обговорювались питання важливості музичного мистецтва в естетичному вихованні підростаючого покоління, необхідності активного залучення працівників мистецтв до здійснення естетичного, зокрема музичного виховання в школах і позашкільних установах [6, с. 10].

У 1965 році в Дрогобицькому педагогічному інституті вперше була проведена нарада з питань естетичного виховання студентів педагогічних інститутів і педагогічних училищ.

У 70-тих роках ХХ століття відбувається подальше збільшення кількості підготовлених педагогічними інститутами і училищами вчителів, удосконалення структури педагогічних інститутів, розширення підготовки двопрофільних спеціалістів. Актуальним залишається і питання підвищення професійної майстерності викладачів музичних дисциплін педагогічних навчальних закладів. З цією метою у 1976 році при Київському педагогічному інституті імені А.М. Горького створюється факультет підвищення кваліфікації викладачів, які викладають музичні дисципліни у вищих педагогічних навчальних закладах та педагогічних училищах [1, с. 15].

Результатом проведення виховної роботи у вищих і середніх закладах освіти стала участь студентів у першому всесоюзному фестивалі самодіяльної творчості трудящих, який був проведений за

сприянням Міністерства вищої та середньої спеціальної освіти СРСР у 1975 році. Фестиваль став однією з важливих форм естетичного, зокрема музичного, виховання студентської молоді та спрямовувався на підвищення якості професійної підготовки майбутніх спеціалістів. Кращий досвід набував широкого розповсюдження через засоби печаті, радіо та телебачення [2, с. 4].

У 80-х роках ХХ століття відбувається подальше удосконалення якості підготовки музично-педагогічних кадрів, підвищується рівень їхньої педагогічної майстерності. Так, з 1980 року НДІ педагогіки та НДІ психології УРСР було запроваджено експериментальну підготовку вчителів початкових класів з додатковою спеціальністю «Музика», а також розроблено план розвитку музично-педагогічних спеціальностей в педагогічних інститутах [14].

Новий етап у розвитку освітньої галузі розпочався у 90-х роках, пов'язаний з становленням української державності та реформуванням навчально-виховного процесу у закладах освіти. Вдосконалюється система педагогічної освіти, зокрема, створюються заклади нового типу – педагогічні університети як регіональні центри педагогічної освіти та науки, розширюється мережа факультативів двопрофільної підготовки вчителів, один з яких був художньо-естетичного спрямування.

Отже, для використання позитивних здобутків у сучасних умовах підготовки педагогічних кадрів можна окреслити наступне: надання студентам можливості самостійного здійснення в усіх формах музично-естетичної освіти на протязі усього терміну навчання, конкурси студентської пісні за участю іноземних студентів, зустрічі-бесіди зі студентами творчих вузів, молодими діячами культури та мистецтва, організація вечорів національних культур, участь в хорових колективах, оркестрах, ансамблях, музично-просвітницька діяльність, проведення оглядів, конкурсів, виставок самодіяльної творчості, колективне відвідування театрів, широке розповсюдження через засоби печаті, радіо та телебачення кращого досвіду викладання музично-естетичних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Об организации факультета повышения квалификации преподавателей музыкальных дисциплин педагогических высших учебных заведений и педагогических училищ при Киевском педагогическом институте имени А.М. Горького. Приказ Министерства высшего и среднего специального образования СССР от 24 февраля 1976 г. № 184 // Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР, 1976. – № 5. – С. 15.

2. О проведении первого всесоюзного фестиваля самодеятельного творчества трудящихся. Инструктивное письмо Министерства высшего и среднего специального образования СССР № 10 от 21 февраля 1975 г. // Бюллетень Министерства высшего и среднего специального образования СССР, 1975. – № 4. – С. 4–5.

3. Про дальше поліпшення перепідготовки вчителів співів та муз керівників дошкільних дитячих закладів. Наказ № 27 від 20 лютого 1965 року // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1965. – № 7. – С. 12–14.

4. Про запровадження викладання співів у VII – X класах середньої школи (факультативно) // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР. – 1956. – № 19. – С. 18–19.

5. Про затвердження переліку факультетів і спеціальностей широкого профілю педагогічних інститутів Української РСР. Наказ № 451 від 6 жовтня 1956 р. // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти Української РСР. – 1956. – № 22. – С. 2–12.

6. Про підсумки республіканських педагогічних читань з питань естетичного виховання. Наказ № 213 від 30 грудня 1962 р. // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – 1963. – № 2. – С. 10–11

7. Про поліпшення навчання співів і музики в педагогічних навчальних закладах і школах УРСР. Наказ № 1648 від 17 серпня 1948 року // Збірник наказів та розпоряджень Міністерства освіти УРСР. – 1948. – № 17. – С. 10–12.

8. Про стан і заходи щодо поліпшення підготовки вчителів початкових класів у світлі завдань здійснення реформи загальноосвітньої і професійної школи. Рішення колегії Міністерства освіти УРСР. Протокол № 1/3 від 29.01.86 р. // Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти УРСР. – 1986. – № 11. – С. 28–31.